

Ommellun haavan hoito kotona ja haavatulehdus

Lääkärikirja Duodecim

12.4.2022

Yleislääketieteen erikoislääkäri Satu Tunturi

- Yleistä
- Ommellun haavan hoito kotona
- Haavan tulehtuminen
- Milloin hoitoon
- Ompeleiden poisto
- Kirjallisuutta

Haavan ommellut hoitoyksikkö antaa yleensä ohjeet jatkohoidosta kotona, ja niitä on aina syytä noudattaa. Tässä artikkelissa kuvataan yleisesti suositeltuja menettelyjä.

Yleistä

Tapaturmaisesti tai leikkaustoimenpiteessä syntyneen haavan ompelussa haavan reunat pyritään saattamaan vastakkain, jolloin haava paranee reunojen kasvaessa suoraan yhteen. Sulkutapana voivat olla erilliset tikit, jatkuva ommel tai hakaset (agraffit).

Tärkeimmät paranemisen uhat ovat vaurioituneesta kudoksesta tapahtuva verenvuoto ja haavan bakteeritulehdus. Jos leikkauksessa on jouduttu poistamaan ihoa tai sitä on menetetty tapaturmaisesti, haavan paraneminen voi vaikeutua ihon kiristymisen vuoksi.

Ommellun haavan hoito kotona

- Haava on pidettävä puhtaana. Kuivaa haavaa ei ole syytä peittää.
- Pese kätesi aina huolellisesti ennen haava-alueeseen koskemista tai sidosten vaihtoa.
- Haavan suojaksi laitetun sidoksen voi poistaa 1–2 vuorokauden kuluttua ompelusta.
- Jos harsotaitoksen alle on laitettu ihoteippi, se pidetään haavan suojana ompeleiden poistoon saakka. Jos ompeleet sulavat itsestään, haavateipin saa poistaa viikon kuluttua leikkauksesta.
- Jos haavasidos tai ihoteippi likaantuu voimakkaasti verellä, se poistetaan ja vaihdetaan puhtaaseen.
- Haavasidoksia tai -teippiä voi ostaa apteekista.
- Vuorokauden kuluttua haava-alueen voi kastella ja suihkussa voi peseytyä normaalisti. Haava-aluetta ei tule kuitenkaan hangata eikä pestä saippualla. Suihkun jälkeen haava-alue kuivataan huolellisesti taputellen. Haavaa ei tarvitse uudelleen peittää. Jos haavalla on muovikalvo, se tulee säilyttää.
- Saunomista, uimista ja kylpemistä tulee välttää. Saunaan ja uimaan voi mennä, kun ompeleiden poistosta on kulunut yksi vuorokausi. Jos haava on ommeltu sulavilla ompeleilla, saunaan, kylpyyn tai uimaan voi mennä, kun ompeleet ovat sulaneet (10–14 vuorokautta haavan ompelusta).
- Vältä haavan paranemisen ajan haava-alueen hankausta, venytystä ja painetta. Kumartelu, nostaminen ja muu ponnistelu saattavat ensimmäisten päivien aikana aiheuttaa verenvuotoa haava-alueelle.
- Pieni verenvuoto tyrehtyy yleensä painamalla vuotoaluetta keskeytyksettä 10–20 minuuttia harsotaitoksella (esimerkiksi teippaamalla). Tällöin muita toimia ei tarvita.
- Kohoasento on yksinkertainen keino vähentää turvotusta.

- Haavaa ei tarvitse käsitellä missään vaiheessa desinfektioaineilla, eikä haavalle tule laittaa antibioottipitoisia salvoja.
- Haavakivun hoitoon käytetyt lääkkeet ja niiden annostelu ohjataan hoitopaikassa yksilöllisesti.

Haavan tulehtuminen

Iho ja limakalvo estävät normaalisti bakteerien pääsyä elimistöön. Leikkaustoimintaan ja tapaturmaisesti syntyneeseen haavaan liittyy aina tulehdusriski, koska ihon tai limakalvon rikkoutuessa aukeaa tie bakteerien pääsyle elimistöön. Haavan paranemiseen ja tulehtumisen mahdollisuuteen vaikuttavat monet tekijät, kuten haavan tyyppi ja sijainti, potilaskohtaiset tekijät (esim. sairaudet, tupakointi, ravitsemustila) sekä mikrobien pääsy alueelle toimenpiteen aikana ja sen jälkeen.

Leikkaushaavan tulehduksen tyypillisiä oireita ovat

- Haavan ympäröivä kipu ja punoitus
- Märkäinen vuoto haavasta (voi esiintyä pahaa hajua)
- Mahdollisesti lämmön nousu tai kuume tai vilunväristyksiä
- Haavan seutu voi olla pingottunut ja turvonnut.
- Huom! Ompeleiden ympäristön punoitus ja lievä kirkkaan tai verisen kudosnesteiden erittyminen haavasta eivät vielä merkitse tulehdusta.

Tulehtuneen leikkaushaavan hoitotoimenpiteet riippuvat tilanteesta ja vaihtelevat kylvettelystä haavan avaamiseen ja laaja-alaiseen märkäeritteen tyhjennykseen.

Haavatulehdusta epäiltäessä haavaeritteestä otetaan usein bakteeriviljely.

Antibioottikuuri aloitetaan, mikäli haavainfektio on ilmeinen ja mikrobilääkitys katsotaan aiheelliseksi.

Milloin hoitoon

- Jos epäilet haavassa infektiota tai kehittyy jokin alla kuvatuista oireista, ota pikaisesti yhteys siihen hoitopaikkaan, jossa haava on suljettu, tai omaan terveyskeskukseen.
 - Haavasta vuotaa runsaasti verta, eikä vuoto lakkaa 10–20 minuutin painelun jälkeen.
 - Haavakipu voimistuu 1–2 vuorokautta ompelun jälkeen.
 - Haavasta erittyy valkoista tai keltaista, sameaa märkäistä eritettä. Vähäinen kirkas (usein kellertävä) kudosnestevuoto ensimmäisten päivien aikana ei ole merkki tulehduksesta.
 - Haava ja sen ympäristö kuumottaa, punoitus laajenee usean senttimetrin leveydelle, ja turvotus lisääntyy merkittävästi. Haavan reunan kapea punoitus ensimmäisten päivien aikana ei ole merkki tulehduksesta.
 - Sinulle nousee kuumetta tai esiintyy vilunväristyksiä.
 - Haava aukeaa.
- Jos sinulla on kysyttävää haavasi hoidosta tai jatkohoidosta, ota yhteyttä sinua hoitamaan yksikköön tai oman alueesi terveyskeskuspäivystykseen.

Ompeleiden poisto

Ompeleet poistetaan yleensä terveyskeskuksessa, terveyden- tai sairaanhoitajan vastaanotolla, 5–14 päivän kuluttua haavan sulkemisesta. Poistoaika riippuu haavan luonteesta ja sijainnista.

Aiemmat kirjoittajat: Infektiosairauksien erikoislääkäri Jukka Lumio

Artikkelin tunnus: dlk01126 (014.021)

© 2023 Kustannus Oy Duodecim